

У редакцію надійшли нові книги

„Я ЩЕ, МОЖЕ, БУДУ ЖИВИЙ...”

УДК 37.016:908

РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ О. М. МАТВІЙЦЯ «Я ЩЕ, МОЖЕ, БУДУ ЖИВИЙ...»

М. П. Щербань

Матвієць О. М.
«Я ще, може, буду
живий...» /
О. М. Матвієць. –
Глобино :
Поліграфсервіс,
2012. – 550 с.

Рецензується книга вчителя-краєзнавця О. М. Матвійця, яка є результатом тривалої пошукової діяльності автора, його учнів та однодумців і містить документальні матеріали, спогади очевидців, роздуми про трагічні сторінки історії сіл Пирого та Яроші Глобинського району Полтавської області. В одному з розділів подано результати пошукової роботи щодо дослідження Голодомору 1932–1933 рр.

Ключові слова: Голодомор, політичні репресії, німецько-фашистська окупація, повоєнна відбудова, руїна села.

Щербань Н. П. Рецензия на книгу А. Н. Матвийца «Я еще, может, буду жив...»

Рецензируется книга учителя-краеведа А. Н. Матвийца, которая является результатом длительной поисковой деятельности автора, его учеников и единомышленников и содержит документальные материалы, воспоминания очевидцев, размышления о трагических страницах истории сел Пирого и Яроши Глобинского района Полтавской области. В одном из разделов представлены результаты поисковой работы по изучению Голодомора 1932–1933 гг.

Ключевые слова: Голодомор, политические репрессии, немецко-фашистская оккупация, послевоенное восстановление, разрушение села.

Scherban' M. P. Review on Book by O. M. Matviets "Maybe I will be alive"

This paper is a review of book written by teacher and local historian Alexander Matviets. This book is the result of author's and his followers' long-term search activity. It consists of documentary materials, memories and witnesses' reflections on the tragic events of Pyrohy and Jaroshi villages, Hlobyno Poltava region. One chapter of this book presents the results of search work devoted to Holodomor, 1932–1933 years.

Keywords: Holodomor, political repression, the Nazi occupation, the post-war reconstruction, the ruin of the village.

У 2012 р. глобинське видавництво «Поліграфсервіс» видрукувало книгу О. М. Матвійця «Я ще, може, буду живий...» – зворушливий опис на основі дослідження трагічних сторінок сіл Пирого та Яроші Глобинського району (Голодомор 1932–1933 рр., політичні репресії 1937–1938 рр., німецько-фашистська окупація 1941–1943 рр., повоєнні роки). Книга – результат титанічної пошукової роботи автора і його учнів.

На тлі багатьох публікацій про Голодомор ця фундаментальна

Щербань Микола Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії і економіки освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського

праця вирізняється прискіпливим ставленням автора до деталей і спробою зрозуміти значення трагічних подій для становлення незалежної України, проведенням паралелей між минувшиною і днем сьогоднішнім. Автор зібрав більше ніж 380 документів (розповідей, листів, фото) і спробував дати їм власну інтерпретацію як нашого сучасника, сільського вчителя.

Декілька слів про О. М. Матвійця.

Олександр Миколайович – усебічно розвинена людина, новатор, учитель-методист англійської мови Пирогівської загальноосвітньої школи Глобинського району, патріот своєї Вітчизни. Відомий в області та за її межами як автор дослідження «Зоряні діти» (1996)¹ з викладом власної гіпотези походження зоряних планетних систем у Всесвіті, підтриманої авторитетним ученим Ю. К. Гулаком², як автор альтернативних підручників з англійської мови для другого класу «FirstWords» (2003) та книги «Школа і долі. Історія Пирогівської школи» (2005, перевидання – 2008 рік).³ Книга, присвячена сторіччю школи, привернула увагу фахівців ПОППО.⁴

Значення праці О. М. Матвійця «Я ще, може, буду живий...» зростає, якщо поглянути на неї в контексті історії Полтавщини, благодатної української землі, козацького краю, Приорільської паланки Запорізької Січі... Сім полків із вісімнадцяти за часів визвольної боротьби українського народу проти польської шляхти було сформовано на Полтавщині. Це земля, окроплена потом і полита кров'ю своїх вірних синів, славна хліборобами, вченими, митцями і ... трагічною історією.

Актуальність книги Олександра Миколайовича полягає, насамперед, у тому, що вона написана на основі дослідження історії нищення українства і привертає увагу до подій від першої половини ХХ ст. до початку ХХІ ст.: Голодомор 1932–1933 рр., політичні репресії 1937–1938 рр., німецько-фашистська окупація 1941–1943 рр., повоєнні роки, становлення незалежної України. Книга гостра, злободенна. І цим приваблює. Але, крім гостроти, у ній багато нового знайдуть і вчені, і історики, і політики.

Книга містить вступне слово – від автора, сім розділів: «Голодомор 1932–1933 років», «Політичні репресії 1937–

1938 років», «Велика Вітчизняна війна: німецько-фашистська окупація (12.09.1941 р. – 26.09.1943 р.)», «Повоєнна відбудова», «Руїна села в незалежній Україні», «Приреченість: коли влада – зло...», «Вони – твої герої, Україно».

Завершується книга післясловом та переліком понад шістдесяті використаних джерел.

Особливо слід відзначити розділ «Голодомор 1932–1933 років», у якому автор із метою допомогти сучасникам глибше з'ясувати проблему, яка була раніше не доступною або спеціально замовчувалася, подає результати дослідження – спогади 92-х авторів-очевидців, жертв Голодомору, копії листів і газетних публікацій, що є суттєвим доповненням до матеріалів, зібраних владними структурами, пише про формалізм влади та її освітніх установ: згідно з розпорядженням Президента В. А. Ющенка щодо увічнення пам'яті про жертви Голодомору та рекомендацій з області, у наказі районного відділу освіти № 527/01-16 від 2008 р. вміщено «Програму-запитальник...» для записування свідчень про голод 1932–1933 рр. На думку О. М. Матвійця, «Програма-запитальник...» була складена людиною, яка не має належного досвіду дослідника-пошуковця. Її питання не досить добре продумані. Матеріали збирали похапцем (лише у вільний від роботи і навчання час; бувало, що в один день – як акція), не маючи належного матеріально-технічного забезпечення. Останнім розпорядженням відділу освіти було здати зібрані матеріали про Голодомор 1932–1933 рр. у районний архів. Автор демонструє відповідальний підхід до збору свідчень на противагу формальним акціям «держави». Вважалося, що справа уже була зроблена. З досвіду збору інформації про Голодомор ним і його учнями О. М. Матвієць стверджує, що, на превеликий жаль, дослідники вже ніколи не зможуть підрахувати кількість усіх жертв нелюдської політики кремлівських вождів і місцевих прислужників, не зможуть передати всю глибину безмежного горя українського народу, який у мирний час втратив мільйони своїх дітей, матерів і батьків...

У розділі «Велика Вітчизняна війна: німецько-фашистська окупація (12.09.1941 р. – 26.09.1943 р.)», зістав-

1 Матвієць А. Звездные дети. Гипотеза о происхождении звездных планетных систем во Вселенной / А. Матвієць. – Полтава : Полтавський літератор. – 1996. – 144 с.

2 Див. статтю «Людина руху – хто вона?» (Постметодика. – 1996. – № 4. – С. 8–10) Ю. К. Гулака, кандидата фізико-математичних наук, доцента, чие ім'я Міжнародний Біографічний Центр (Кембридж) вніс до книги «Людина успіху».

3 Матвієць О. Школа і долі / О. Матвієць. – Глобіно : Поліграфсервіс. – 2008. – 650 с.

4 Думки про книжку О. Матвійця «Школа і долі». – Постметодика. – 2005. – № 6 (64). – С. 51–53.

На зламі епох і тисячоліть (розділ 10 книги «Школа і долі. Історія Пирогівської загальноосвітньої школи I – III ступенів Глобинського району Полтавської області»). – Постметодика. – 2005. – № 6 (64). – С. 54–58.

ляючи спогади жителів сіл Пироги, Яроші та Устимівка, записані у 2003–2010 рр., листи випускників школи, одержані у 1984–1985 рр. членами пошукового загону «Червона зірка» Пирогівської ЗОШ, із літературними джерелами (мемуари начальника оперативного відділу штабу Південно-Західного фронту маршала Радянського Союзу І. Х. Баграмяна), автору вдалося укласти детальний опис подій того часу: початок окупації – 12 вересня 1941 р., окупаційний режим, вивезення сільської молоді на примусові роботи до гітлерівської Німеччини, спалення окупантами сіл Пироги, Яроші та Устимівка Глобинського району у вересні 1943 р.

Цінним надбанням розділу є наявність підрозділу «Вічна пам'ять», де мова іде про пам'ятники загиблим у роки Великої Вітчизняної війни, подано військові звання та прізвища, ім'я, по батькові 36 воїнів, які загинули у вересні 1941 р. в селах Яроші і Пироги, 284-х воїнів та підпільників із сіл Пироги та Яроші, які загинули під час Великої Вітчизняної війни, дані про 94-х жінок, солдатських удів, які проживали / проживають на території Пирогівської сільської ради, про їхніх чоловіків, котрі не повернулися з фронтів, та про дітей, які так і не дочекалися своїх батьків із доріг війни.

Особливо привертають увагу матеріали пошукових досліджень про земляка із с. Бориси Василя Павловича Борисенка. За відвагу та героїзм при форсуванні Дніпра лейтенанту В. П. Борисенку було присвоєно звання Героя Радянського Союзу, загинув він при визволенні Будапешта.

Розділ «Повоєнна відбудова» містить документи та свідчення очевидців про життя у післявоєнні роки, наводяться десятки прізвищ учителів, їхні спогади і спогади про них (М. В. Чернов – директор, П. А. Гудим – учитель української мови та літератури, Д. К. Невмивако – учителька математики, Г. С. Григор'єв – учитель фізики, І. Г. Котляр – учитель ботаніки); представлено фотографії, надані сучасниками відбудови, зокрема випускників Пирогівської школи, передовиків сільськогосподарського виробництва та історичну довідку про колгосп «Зоря комунізму».

У розділах «Руйна села в незалежній Україні» та «Приреченість: коли влада – зло....» автор на основі документів, матеріалів, спогадів показує процес «розпаювання», «приватизації» – «безконтрольного розкрадання в особливо великих розмірах майна колишніх колгоспів» за мовчазної згоди державних органів.

Дається оцінка обіцянкам і діяльності Л. Кучми, В. Ющенка, В. Януковича, П. Симоненка, Верховної Ради України, органів місцевої влади. Ідеться про руйнування колись заможного колгоспу-мільйонера «Зоря комунізму», реформованого у КСП «Зоря», згодом – у приватну агрофірму «Зоря», а потім у «Зоря/Злагода»; проведення земельної реформи – як робилося і робиться все, щоб обікрасти сотні працьовитих односельців.

Розділ «Вони – твої герої, Україно» містить роздуми автора, його бачення правди історичних подій Великої Вітчизняної війни, процесу русифікації українського мовно-культурного простору, ставлення до українського народу, його історії високопосадовців СРСР, Української держави і Росії на прикладі, зокрема, наказу № 007/42 по НКВС та НКО Союзу РСР від 22.06.1944 р. про виселення у віддалені краї Союзу РСР усіх українців, які проживали на окупованій німцями території; історії молодшого сержанта Петра Щербини (із штурмової групи лейтенанта Олексія Береста), котрий першим закріпив прапор Перемоги на Рейхстазі. За вимогою Сталіна нагороджено росіянина М. Єгорова та грузина М. Кантарія.

Книга включає спогади 92-х авторів-очевидців, копії листів і газетних публікацій. Подаються списки жертв Голодомору та політичних репресій, списки солдатських удів (94-х, окрім названих у списку ще понад 50-ти матерів, відомостей про загибель чоловіків яких немає) – жінок, які так і не дочекалися своїх чоловіків із війни, матеріали з сучасного життя. Це дає авторові право критично ставитися до політики і політиків, до господарських діячів...

Основною ідеєю книги є твердження, що система освіти, і насамперед школа – та сила, яка може і повинна зробити своїх вихованців громадянами-патріотами, спроможними компетентно і відповідально брати участь у житті суспільства, бути активними учасниками вирішення політичних, морально-етичних, соціально-економічних та інших проблем...

Книга буде корисною викладачам, учителям і керівникам навчальних закладів у процесі формування національної самосвідомості і патріотизму учнівської і студентської молоді; сприятиме вихованню майбутніх громадян – патріотів України, борців за високорозвинену і багату європейську державу.

Праця О. М. Матвійця – яскравий приклад розвитку історичного й освітнього краєзнавства на Полтавщині.

Цитувати: Щербань М. П. Рецензія на книгу О. М. Матвійця «Я ще, може, буду живий...» / М. П. Щербань // Постметодика. – 2014. – № 2. – С. 23 – 25.

© М. П. Щербань, 2014. Стаття надійшла в редакцію 17.09.2013 ■